

Ik verbaasde me enorm over Mary Karr's memoires, *De leugenaarsclub, een herinnering*, niet alleen omdat ze zo fel en zo mooi zijn, en ze zo'n geweldige taalbeheersing heeft, maar vanwege de totaliteit – die vrouw herinnert zich álles van haar jeugd.

Zo ben ik niet. Ik heb een vreemde, rommelige kindertijd gehad. Ik ben grootgebracht door een alleenstaande ouder, die in mijn jongste jaren vaak verhuisde en die – ik ben hier niet helemaal zeker van – mijn broer en mij misschien weleens een tijdje aan een van haar zusters uitbesteedde, omdat ze economisch en emotioneel niet in staat was ons de hele tijd bij zich te hebben. Misschien was ze alleen maar op jacht naar onze vader, die allerlei schulden verzamelde en ervandoor ging toen ik twee en mijn broer David vier was. Zo ja, dan is het haar nooit gelukt hem te vinden. Mijn moeder, Nellie Ruth Pillsbury King, was in die tijd al geëmancipeerd, maar dat was ze niet uit vrije wil.

Mary Karr presenteert haar kindertijd in de vorm van een bijna ononderbroken panorama. De mijne is een mistig landschap waaruit herinneringen opduiken als apart staande bomen... het soort bomen dat eruitziet alsof het je wil grijpen en opvreten.

Er volgen nu enkele van die herinneringen, plus wat momentopnames van de iets minder chaotische tienerjaren en de tijd dat ik een jongeman was. Dit is geen autobiografie. Het is eerder een soort curriculum vitae – mijn poging om te laten zien hoe deze ene schrijver gevormd is. Niet hoe deze ene schrijver gemáákt is; ik geloof niet dat schrijvers gemaakt kunnen worden, niet door de omstandigheden en niet door de eigen wil (al geloofde ik vroe-

ger dat het wel kon). Het gereedschap zit in het startpakket. Toch is het helemaal geen ongewoon gereedschap. Ik geloof dat grote aantallen mensen op zijn minst enig talent hebben om te schrijven en dat die talenten versterkt en aangescherpt kunnen worden. Als ik dat niet geloofde, zou het tijdverspilling zijn om een boek als dit te schrijven.

Dit is de manier waarop het bij mij ging. Dat is alles – een onafhankelijk groeiproces waarin ambitie, verlangen, geluk en een beetje talent allemaal een rol speelden. Probeer niet tussen de regels door te lezen en ga niet op zoek naar grote lijnen. Er zijn geen lijnen – alleen momentopnames, en die zijn vaak nog wazig ook.

1

Het eerste dat ik me herinner, is dat ik me verbeeldde iemand anders te zijn, om precies te zijn, de Strongboy van het Ringling Brothers Circus. Dat was in het huis van mijn tante Ethelyn en oom Oren in Durham, Maine. Mijn tante kan het zich nog goed herinneren. Ze zegt dat ik tweeënehalf of misschien drie jaar was.

Ik had in een hoek van de garage een blok gasbeton gevonden en had kans gezien het op te tillen. Ik droeg het langzaam over de gladde betonnen vloer van de garage, alleen was ik in mijn gedachten gekleed in een tricot van dierenvel (waarschijnlijk een luipaardhuid) en droeg ik het blok door de ring van het circus. Het enorme publiek was stil. Het felle blauw-witte licht van een schijnwerper volgde me door de ring. De verbaasde gezichten van de toeschouwers vertelden het verhaal: nog nooit hadden ze zo'n

ongelooflijk sterk kind gezien. ‘En hij is nog maar twee!’ mompelde iemand ongelovig.

Zonder dat ik het wist, hadden wespen een klein nest gemaakt in de onderste helft van het blok gasbeton. Een van de wespen, die misschien kwaad was omdat hij werd verhuisd, vloog eruit en stak me in mijn oor. De pijn was fel, als een giftige inblazing. Het was de ergste pijn die ik in mijn korte leven had ondergaan, maar na enkele seconden was hij die eerste plaats alweer kwijt. Toen ik het gasbetonblok op mijn blote voet liet vallen en alle vijf tenen in een bloederige massa veranderden, vergat ik de hele wesp. Ik weet niet meer of ik naar de dokter ben gebracht, en mijn tante Ethelyn weet het ook niet meer (oom Oren, ongetwijfeld de eigenaar van het Slechte Gasbetonblok, is al bijna twintig jaar dood), maar ze herinnert zich wel de steek, de kapotte tenen en mijn reactie. ‘Brullen dat je deed, Stephen!’ zei ze. ‘Je was die dag goed bij stem.’

2

Een jaar of zo later waren mijn moeder, mijn broer en ik in West De Pere, Wisconsin. Ik weet niet waarom. Een andere zuster van mijn moeder, Cal (een schoonheidskoningin bij de milva's in de Tweede Wereldoorlog) woonde met haar joviale bierdrinkende man in Wisconsin, en misschien was mijn moeder verhuisd om bij ze te zijn. Overigens herinner ik me niet dat we de Weimers veel te zien kregen. Eigenlijk niemand van hen. Mijn moeder werkte, maar ik weet ook niet meer wat voor baan ze had. Ik wilde zeggen dat ze in een bakkerij werkte, maar dat kwam later, geloof ik, toen we naar Connecticut verhuisden om bij haar zuster

Lois en háár man te wonen (Fred dronk geen bier, en joviaal was hij ook niet; het was een huisvader met gemillimeterd haar, die er trots op was dat hij met de kap omláág in zijn convertible reed, god weet waarom).

In de tijd dat we in Wisconsin woonden, hadden we de ene op-pas na de andere. Ik weet niet of ze weggingen omdat ze David en mij niet de baas konden, of omdat ze een beter betaalde baan vonden, of omdat mijn moeder hogere eisen stelde dan waaraan zij wilden voldoen. Het enige dat ik weet is dat het er een hele-boel waren. De enige die ik me vrij goed kan herinneren, is Eula, of misschien heette ze Beulah. Ze was een tiener, ze was zo groot als een huis en ze lachte veel. Eula-Beulah had een geweldig gevoel voor humor, zelfs als vierjarig jongetje zag ik dat in, maar het was een geváárlijk gevoel voor humor – er kon altijd een donderslag verborgen zitten achter elke dijenkletsende, schuddebui-kende uitbarsting van pret. Als ik die beelden zie die met een geheime camera zijn gemaakt, die beelden waarop echte babysitters en kindermeisjes plotseling in woede uitbarsten en kinderen slaan, moet ik altijd aan mijn dagen met Eula-Beulah denken.

Was ze even streng voor mijn broer David als voor mij? Ik weet het niet. Hij komt niet op die beelden voor. Trouwens, hij had minder van Eula-Beulahs gevaarlijke woede-uitbarstingen te lijden, want hij was zes, zat in de eerste klas en was dus het grootste deel van de dag buiten schootsafstand.

Eula-Beulah was bijvoorbeeld aan het telefoneren, lachte met iemand, en wenkte me dan naar zich toe. Ze knuffelde me, kietelde me, maakte me aan het lachen, en terwijl ik nog lachte, sloeg ze me zo hard op mijn hoofd dat ik omviel. Dan kietelde ze me met haar blote voeten tot we allebei weer lachten.

Eula-Beulah liet nogal veel scheten – goed te horen en goed te ruiken. Als ze weer eens winderig was, gooide ze me op de bank, liet haar in een wollen rok verpakte achterste op mijn gezicht zakken en knetterde erop los. ‘Pow!’ riep ze dan van pure blijdschap uit. Het was of ik een lading vuurwerk met moerasgas over me

heen kreeg. Ik herinner me de duisternis, het gevoel dat ik stikte, en ik herinner me dat ik lachte. Want hoewel het eigenlijk verschrikkelijk was wat er gebeurde, was het in zekere zin ook grappig. In veel opzichten bereidde Eula-Beulah me voor op de literaire kritiek. Als een oppas van negentig kilo onder het roepen van *Pow!* scheten op je gezicht heeft gelaten, ben je niet bang meer voor *The Village Voice*.

Ik weet niet wat er met de andere oppassen is gebeurd, maar Eula-Beulah werd ontslagen. Dat kwam door de eieren. Op een ochtend bakte Eula-Beulah een ei voor mijn ontbijt. Ik at het op en vroeg om nog een ei. Eula-Beulah bakte een tweede ei voor me en vroeg toen of ik er nog een wilde. Ze had een blik in haar ogen van: 'Heb niet het lef er nog een te eten, Stevie.' En dus vroeg ik om nog een ei. En om nog een. Enzovoort. Ik stopte na zeven eieren, geloof ik – zeven is het aantal dat in mijn hoofd is blijven hangen, en nog vrij scherp ook. Misschien hadden we toen geen eieren meer. Misschien gaf ik het op. Of misschien werd Eula-Beulah bang. Ik weet het niet, maar waarschijnlijk is het maar goed dat het spel bij zeven eieren ophield. Zeven eieren is heel wat voor een kind van vier.

Eerst voelde ik me prima, maar toen kotste ik over de vloer. Eula-Beulah lachte, sloeg me toen op mijn hoofd, duwde me de kast in en deed de deur op slot. *Pow*. Als ze me in de badkamer had opgesloten, had ze misschien haar baan gered, maar dat deed ze niet. Ik vond het trouwens zelf helemaal niet erg om in die kast te zitten. Het was er donker, maar het rook naar het Coty-parfum van mijn moeder en er was een geruststellende streep licht onder de deur te zien.

Ik kroop naar de achterkant van de kast. Mama's jassen en jurken veegden over mijn rug. Ik begon te boeren – harde langgerekte boeren die als vuur in mijn keel brandden. Ik weet niet meer of mijn maag van slag was, maar dat moet wel zo zijn geweest, want toen ik mijn mond opendeed om weer een brandende boer te laten, kwam er in plaats daarvan braaksel uit. Het kwam alle-

maal over de schoenen van mijn moeder. Dat was het einde voor Eula-Beulah. Toen mijn moeder die dag thuiskwam van haar werk, lag de oppas te slapen op de bank en zat kleine Stevie in de kast opgesloten, in diepe slaap verzonken terwijl half verteerde gebakken eieren in zijn haar opdroogden.

3

Ons verblijf in West De Pere duurde niet lang en was niet succesvol. We werden uit onze woning op de tweede verdieping gezet toen een buurman mijn zesjarige broertje over het dak zag kruipen en de politie belde. Ik weet niet waar mijn moeder was toen dat gebeurde. Ik weet ook niet waar de oppas van die week was. Ik weet alleen dat ik in de badkamer was, waar ik met mijn blote voeten op de radiator stond en keek of mijn broer van het dak zou vallen of ongedeerd naar de badkamer zou terugkeren. Hij kwam ongedeerd terug. Hij is nu vijfenvijftig en woont in New Hampshire.

4

Toen ik vijf of zes was, vroeg ik mijn moeder of ze ooit iemand had zien doodgaan. Ja, zei ze, ze had iemand zien doodgaan en had iemand anders horen doodgaan. Ik vroeg hoe je iemand kon

horen doodgaan en ze vertelde me dat het een meisje was dat in de jaren twintig bij Prout's Neck was verdronken. Ze zei dat het meisje in de getijstroom was geraakt en niet terug kon komen en om hulp begon te schreeuwen. Een aantal mannen probeerde haar te redden, maar het getij van die dag had een venijnige onderstroom, en ze moesten allemaal terugkeren. Op het eind konden ze alleen maar staan kijken, toeristen en mensen uit de omgeving, onder wie de tiener die mijn moeder zou worden. Ze wachtten op een reddingsboot die niet kwam en luisterden naar dat meisje, dat schreeuwde tot ze geen kracht meer had en toen onderging. Haar lichaam spoelde in New Hampshire aan, zei mijn moeder. Ik vroeg hoe oud het meisje was. Mama zei dat ze veertien was, las me toen een stripverhaal voor en stuurde me naar bed. Op een andere dag vertelde ze me over het sterfgeval dat ze had gezien – een matroos die van het dak van het Graymore Hotel in Portland, Maine, sprong en op straat terecht kwam.

‘Hij spetterde,’ zei mijn moeder op heel zakelijke toon. Ze zweeg even en zei toen: ‘Het spul dat uit hem kwam, was groen. Ik ben het nooit vergeten.’

Wat dat betreft, ben je de enige niet, mama.

5

Het grootste deel van de negen maanden die ik in de eerste klas had moeten doorbrengen, lag ik in bed. Mijn problemen begonnen met de mazelen – niets bijzonders – en werden toen geleidelijk erger. Ik had de ene na de andere aanval van iets waarvan ik ten onrechte dacht dat het ‘streepkeel’ heette. Ik lag in bed en dronk koud water en stelde me mijn keel met rode en witte stre-

pen voor (waarschijnlijk zat ik er niet eens zover naast).

Op een gegeven moment sloeg het over naar mijn oren, en op een dag belde mijn moeder een taxi (ze reed zelf niet) en bracht ze me naar een dokter die te belangrijk was om huisbezoeken af te leggen – een oorspecialist. (Om de een of andere reden heb ik het idee dat zo'n soort dokter een 'otiooloog' wordt genoemd.) Het kon me niet schelen of hij zich in oren of poepgaten had gespecialiseerd. Ik had veertig graden koorts, en iedere keer dat ik slikte vlamde de pijn als een jukebox door de zijkantten van mijn gezicht.

De dokter keek in mijn oren en was het grootste deel van zijn tijd (denk ik) met het linker bezig. Toen legde hij me op zijn onderzoekstafel. 'Kom even omhoog, Stevie,' zei zijn assistente, en ze legde een grote absorberende doek – het kan een luier zijn geweest – onder mijn hoofd, zodat mijn wang erop rustte toen ik me weer liet zakken. Ik had moeten weten dat er iets loos was. En ach, misschien wist ik dat ook wel.

Er was een scherpe geur van alcohol. Een metalen geluid toen de oorarts zijn sterilisator openmaakte. Ik zag de naald in zijn hand – die leek zo lang als de liniaal in mijn potlodenbakje op school – en was meteen gespannen. De oorarts glimlachte geruststellend en sprak toen de leugen uit waarvoor artsen ogenblikkelijk de gevangenis in gegoooid zouden moeten worden (dubbele gevangenisstraf als de leugen aan een kind wordt verteld): 'Rustig maar, Stevie. Dit doet geen pijn.' Ik geloofde hem.

Hij stak de naald in mijn oor en prikte mijn trommelvlies ermee door. De pijn was erger dan alles wat ik sindsdien heb gevoeld – het enige dat erbij in de buurt kwam, was de eerste maand van herstel nadat ik in de zomer van 1999 door een auto was aangereden. Die pijn duurde langer maar was niet zo hevig. Dat doorprikken van mijn trommelvlies deed een pijn die alles ter wereld te boven ging. Ik gilte het uit. Er zat een geluid in mijn hoofd – een hard smakkend geluid. Er liep warme vloeistof uit mijn oor – het was of ik uit de verkeerde opening begon te hui-

len, al huilde ik inmiddels al genoeg uit de juiste openingen. Ik bracht mijn drijfnatte gezicht omhoog en keek de oorarts en zijn assistente ongelovig aan. Toen keek ik naar de doek die de zus-ter over het bovenste derde deel van de onderzoekstafel had ge-legend. Er zat een grote natte plek op. Er zaten ook dunne sliertjes pus op.

‘Zo,’ zei de oorarts, en hij gaf me een schouderklopje. ‘Je was erg dapper, Stevie, en het is nu allemaal voorbij.’

De volgende week belde mijn moeder weer een taxi en gingen we nog een keer naar de oorarts. Daar lag ik al gauw weer op mijn zij met die absorberende doek onder mijn hoofd. De oor-arts haalde weer de geur van alcohol te voorschijn – een geur die ik, misschien evenals veel andere mensen, nog steeds met pijn en ziekte en angst in verband breng. Hij verzekerde me weer dat het geen pijn zou doen, en ik geloofde hem opnieuw. Ik geloofde hem niet helemaal, maar genoeg om stil te zijn terwijl de naald in mijn oor gleed.

Het deed wél pijn. Zelfs bijna evenveel als de eerste keer. Het smakkende geluid in mijn hoofd was ook harder; deze keer wa-ren het reuzen die kusten (‘zuigend gezicht en draaiende tongen’, zoals we altijd zeiden). ‘Zo,’ zei de assistente toen het voorbij was en ik daar in een plasje waterige pus lag te huilen. ‘Het doet maar een beetje pijn, en je wilt toch niet doof worden? Trouwens, het is allemaal voorbij.’

Ik geloofde dat ongeveer vijf dagen, en toen kwam er weer een taxi. We gingen weer naar de oorarts. Ik herinner me dat de taxi-chauffeur tegen mijn moeder zei dat hij zou stoppen en ons eruit zou zetten als ze dat joch niet zijn kop kon laten houden.

Opnieuw lag ik op die onderzoekstafel met die luier onder mijn hoofd, en opnieuw zat mijn moeder in de wachtkamer met een tijdschrift dat ze waarschijnlijk niet kon lezen (tenminste, dat stel ik me graag voor). Opnieuw was er de scherpe geur van alcohol en de dokter die zich naar me omdraaide met een naald die zo lang als een schoollinaal leek. Opnieuw was er die glimlach, die

vriendelijke houding, de verzekering dat het déze keer geen pijn zou doen.

Sinds op mijn zesde mijn trommelvlies meermalen is doorgeprikt, is dit een van de duidelijkste principes in mijn leven geweest: neem me één keer in de maling en je moet je schamen. Neem me nog een keer in de maling, en ik moet me schamen. Neem me drie keer in de maling, en we moeten ons allebei schamen. Toen ik voor de derde keer op de tafel van de oorarts lag, spartelde en schreeuwde ik en maaide ik met armen en benen. Telkens wanneer de naald bij de zijkant van mijn gezicht kwam, sloeg ik hem weg. Ten slotte riep de assistente mijn moeder uit de wachtkamer, en met z'n tweeën slaagden ze erin me zo lang tegen de tafel te drukken dat de dokter zijn naald erin kon krijgen. Ik schreeuwde zo lang en zo hard dat ik het nog steeds kan horen. Ja, ik denk dat ergens in een diepe vallei in mijn hoofd die laatste schreeuw nog doorgalmt.